

SEZAR YASASI VE LÜBNAN'DA BÜYÜYEN KRİZ

A. SELCAN ÖZDEMİRÇİ CİNAL

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48

Email : info@dorsam.org.tr

Fotoğraflar: Anadolu Ajansı AA

SEZAR YASASI VE LÜBNAN'DA BÜYÜYEN KRİZ

Yazar Hakkında

A. Selcan Özdemirci Cinal

Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu olan Özdemirci Ürdün Üniversitesi'nde aldığı Arapça dil eğitiminin ardından 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Araştırmalarını, Ortadoğu Siyasi Tarihi, Lübnan ve Maduniyet Çalışmaları alanlarında yürüten Özdemirci Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde doktora eğitimini sürdürmekte ve araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Temmuz 2020

İçindekiler

Giriş	3
Ekonomiyi Kurtarma Planından Ekmek Krizine	3
Sezar'ın Hakkı Sezar'a, Peki Ya Lübnan?	9
Sonuç.....	11
Dipnotlar	12

Giriş

Ekim 2019'da bütün ülkeyi saran protesto hareketleri Covid-19 önlemlerine rağmen devam ediyor. Lübnan içinde bulunduğu ekonomik krizden çıkamazken Covid-19 ve Sezar Yasası ile ilgili gelişmeler Lübnan'ı daha da zor günlerin beklediğini gösteriyor. Peki Lübnan'da neler yaşanıyor? Halk neden sekiz ayı aşkın süredir sokaklardan çekilmiyor? Yeni hükümet beklentileri neden karşılayamıyor? ABD'nin Sezar yasası ülkeyi daha da büyük bir krizin eşiğine mi sürülecek? Lübnan'ı kısa ve orta vadede nasıl gelişmeler bekliyor? Protestolar, Lübnan için yeni bir çözümü gündeme getirebilecek kadar güçlenecek mi yoksa ülkede ki kaos ortamı daha da mı derinleşecek?

Tüm dünyayı saran Covid-19 Lübnan'ı da etkiledi. Ülkede bugün itibariyle resmi olarak onaylanmış vaka sayısı 1.713 iken toplam 33 kişinin hayatını kaybettiği ifade ediliyor. Ülkenin sağlık sektörü de diğer sektörler gibi tamamen çökmüş durumda.

Ekonomiyi Kurtarma Planından Ekmek Krizine

Hatırlanacağı üzere ekonomik kriz ve yeni vergi uygulamaları nedeniyle başlayan protestolar neticesinde Saad Hariri liderliğindeki 30 üyeli ulusal hükümet 29 Ekim 2019 tarihinde istifa etmişti. Uzun süren anlaşmazlıklar ve tartışmalar 8 Mart Bloğu lideri Hizbullah ve Cumhurbaşkanı Mişel Aun'un desteklediği eski Eğitim Bakanlarından Hasan Diyab'ın başbakanlığında 20 üyeli yeni bir hükümet kurulmasıyla sona erdi.

Ancak Diyab liderliğindeki hükümetin, Covid-19 ve Suriye ile ilgili uluslararası arenada yaşanan gelişmelerin de etkisiyle henüz başarılı bir politika izleyemediği görülüyor.

Tüm dünyayı saran Covid-19 Lübnan'ı da etkiledi. Ülkede bugün itibariyle resmi olarak onaylanmış vaka sayısı 1.713 iken toplam 33 kişinin hayatını kaybettiği ifade ediliyor.¹ Ancak Lübnan'a dair tüm istatistiki veriler gibi pandemiye ilişkin veriler de epey tartışmalı. Resmi rakamların gerçeği yansıtmadığı ve test oranının oldukça düşük olduğu iddia ediliyor. Ülkenin sağlık sektörü diğer sektörler gibi tamamen çökmüş durumda. İlaç, maske ve eldiven gibi temel ihtiyaçların karşılanamadığı biliniyor. Pandemi ile mücadelede ihtiyaç duyulan kalemler sağlansa dahi sağlık hizmetlerinin son derece pahalı olduğu Lübnan'da halkın büyük kesimi bu hizmetlerden faydalanamayacak durumda.

Zira Lübnan ekonomisi her geçen gün daha da kötüye gidiyor. Merkez Bankası (MB)'nın doları sabitleme politikasının işe yaramadığı açıkça görülüyor. MB tarafından 1 ABD doları 1.500 Lübnan lirası olarak belirlense de karaborsada 1 ABD doları 7.000 Lübnan lirasını geçmiş durumda. Doların bu fahiş yükselişi neredeyse tamamı ithal olan temel tüketim ürünlerine erişimi imkânsız hale getiriyor. Başbakan Diyab, "Lübnan'ın dünyanın en borçlu ülkesi konumuna gelmekte olduğunu ve ülkenin kamu borçlarının 90 milyar doları aştığını" ifade ediyor. Vadesi dolan borçlarını ödeyemeyen Lübnan'da ekonomik kriz giderek derinleşiyor ve ülkenin %40'ından fazlası yoksulluk sınırının altında yaşam mücadelesi veriyor.² Maliye Bakanlığı, 2020 sonunda enflasyonun %27 oranında artacağını tahmin ederken Sosyal Politikalar Bakanı Lübnan halkının %70-75'lik kesiminin yardıma muhtaç hale geldiğini açıkladı.³ 2020 yılı sonunda Lübnan, Venezuela ve Çad'dan sonra en fazla küçülmenin beklediği üçüncü ülke. Lübnan

tarihi boyunca ilk kez bir dış borcunu (1,2 milyar dolarlık Eurobond) bu süreçte ödeyemedi. IMF, GSYH'sine oranla en fazla borcu olan ülke konumunda bulunan Lübnan için bu yıl %12 civarında ekonomik küçülme öngörüyor.⁴

İç savaştan bugüne tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşayan Lübnan'da geçtiğimiz aylarda siyasiler “ekonomiyi kurtarma planı” için çözümü borçlanmakta buldu. Mayıs ayı başında Başbakan Diyab her yıl 2 milyar dolar olmak üzere beş yılda toplam 10 milyar dolar kredi almak için IMF ile müzakerelere başladıklarını açıkladı.

İç savaştan (1975-1990) bugüne tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşayan Lübnan'da geçtiğimiz aylarda siyasiler “ekonomiyi kurtarma planı” için çözümü borçlanmakta bulmuş ve bunun için IMF'den yardım isteneceği açıklanmıştı. Mayıs ayı başında Başbakan Diyab her yıl 2 milyar dolar olmak üzere beş yılda toplam 10 milyar dolar kredi almak için IMF ile müzakerelere başladıklarını açıkladı.⁵ IMF'den alınacak borç için Cumhurbaşkanı Aun her ne kadar “ilk kez gerçekçi bir ekonomik plan” diyerek olumlu bir tablo çizmeye çalışsa da sokakları dolduran halkın ikna olmadığı devam eden gösterilerde açıkça görüldü. IMF'den alınması planlanan 10 milyar doların alınamayacağı, alınsa dahi gerçekten ülke için kullanılmayacağı görüşü yakın geçmişte yaşanan Sedir örneği nedeniyle kamuoyunda giderek yaygınlık kazandı.

Lübnan, 2018 yılında Sedir toplantıları çerçevesinde benzer şekilde borçlanarak ekonomik krizi aşmaya çalışmış ancak olumlu bir gelişme

kaydedilememişti. Siyasal yolsuzluğun had safhada olduğu Lübnan'a 11 milyar dolar tutarında borç vermeyi kabul eden ülkeler, yerel reformları ve bu verilecek paranın projelendirilerek şeffaf bir şekilde ülke için kullanıldığının belgelenmesini istemişler ancak patlak veren hükümet krizi ile başlayan siyasal kaos ortamında projeler gerçekleştirilememiş ve borç alınamamıştı. Akabinde Hariri hükümetinin emeklilik maaşlarında kesintiler, sözleşmeli işçi çalıştırma, Lübnan üniversitesi bütçesinde kesinti ve son olarak yeni vergi uygulamaları (whatsapp vergisi) ile krizi halkın sırtına yükleme girişimi ile uzun süredir devam eden ufak çaplı gösteriler ülke geneline yayılmış ve Ekim ayı itibarıyla kitlesel bir eyleme dönüşmüştü. Ülkede bankalar başta olmak üzere kamu kurumları, bazı siyasetçiler ve halkın büyük çoğunluğu, IMF planına da başından itibaren olumlu yaklaşmadı. Nitekim sokağa çıkma yasağına varan Covid-19 önlemlerine rağmen gösteriler halen devam ediyor. Ancak geçtiğimiz yıl sivil ve barışçıl bir şekilde başlayan gösterilerde son dönemde şiddet olayları tırmanmaya başladı. Haziran ayı başında Beyrut'ta bazı işyerleri ateşe verilirken Trablusşam'da güvenlik güçleri ile göstericiler arasında çıkan çatışmalarda 20'si asker 80'den fazla kişi yaralandı.⁶

Gösterilerde şiddetin tırmanmasının esas nedeninin siyasilerin geleneksel reflekslerle halkı bastırmaya çalışması olduğu ifade edilebilir. Gösterilerin temel hedefi ülkedeki yolsuzlukların ortaya çıkarılması, ekonomik krizin faturasının halka kesilmemesi ve bu bağlamda siyasal sistemin değişmesi olarak özetlenebilir. Buna mukabil siyasal iktidarın halkın taleplerine cevap vermek yerine geleneksel reflekslerine sığındığı görüldü. 18 farklı mezhebin bulunduğu ülkede protestoları bastırmak için kullanılan siyasal dil; mezhepsel çatışmayı körüklemek ve sürekli iç savaş tehdidi ile korku yayarak çeşitli marjinal grupların devreye girmesine yol açmak ve böy-

lelikle halkın endişe ile sokaktan çekilmesini sağlamayı hedefledi.⁷ Bu siyasal refleks 14 Mart ve 8 Mart Bloğu arasındaki gerilimi tırmandırırken halk, beklenenin aksine gösterilere devam etti.

Geçtiğimiz yıl sivil ve barışçıl bir şekilde başlayan gösterilerde son dönemde şiddet olayları tırmanmaya başladı. Haziran ayı başında Beyrut'ta bazı işyerleri ateşe verilirken Trablusşam'da güvenlik güçleri ile göstericiler arasında çıkan çatışmalarda 20'si asker 80'den fazla kişi yaralandı. Gösterilerde şiddetin tırmanmasının esas nedeninin siyasilerin geleneksel reflekslerle halkı bastırmaya çalışması olduğu ifade edilebilir.

Siyasal gerilimin en büyük örneği Cumhurbaşkanı Mişel Aun'un Baabda Sarayı'nda düzenlediği 'Ulusal Buluşma Toplantısı'nda görüldü. Lübnan Sünnilerini temsil eden eski Sünni başbakanlar ve Lübnan Kuvvetleri Partisi Başkanı Maruni Samir Caca gibi önemli isimler "vakit kaybı" olarak değerlendirdikleri toplantıya katılmadılar.⁸ Cumhurbaşkanı'nın ulusu bir araya getirme çağrısı 14 Mart ittifakı tarafından kabul görmedi ve Lübnan'da gelenek olduğu üzere siyasal uzlaşmazlık bir kez daha tüm problemlerin önüne geçti. Toplantıda yaptığı konuşmada sıklıkla iç savaş tehdidi ve dış düşmanlardan bahseden Aun, ülkenin kaosa sürüklenmesinin müsebbibi olarak muhalefeti gösterdi. Beyrut ve Trablus'ta yaşanan şiddet olaylarından "halkın öfkeli ve meşru taleplerini iç siyasette kazanımlar elde etmek için şüpheli dış gündemler lehine kullanan gruplar"ı sorumlu tutan Aun "insanları aç bırakıp terörize ederek, güvenle böylesine oynayarak kurtuluşun mümkün olmadığını" ifade etti.⁹

Bir başka ifade ile Cumhurbaşkanı birilerinin halkı kışkırtıp aç bıraktığını ve güvenlik tehdidi yarattığını ifade ederek Lübnan'ın içinde bulunduğu krizin sorumluluğunu, söylemsel düzeyde, muğlak bir dış güçler-yerel muhalefet ittifakına yıkmış oldu. Yani siyasal iktidarın kurgusuna göre kitlelerin yaklaşık sekiz aydır ülkenin tüm sokaklarında dile getirdiği öfke bir sebep, kriz ve şiddet eylemleri ise sonuç şeklinde resmedildi. Ancak göstericilerin protesto eylemlerini barışçıl sürdürme çabaları, en sıkı Covid-19 önlemlerinin alındığı günlerde dahi sokağa çıkarak “*Bizi Korona değil açlık öldürecek*” şeklinde özetlenebilecek sloganları ile en temel taleplerinin siyasal yozlaşmanın ivedilikle çözülmesi ve ekonomik krize acil bir çözüm bulunması olduğu göz önüne alındığında öfkeli halk kitlelerinin sokaklardan çekilmeyişinin bir sebep değil yozlaşmış ve işlemeyen bir sisteme karşı çıkışın doğurduğu sonuç olduğu son derece açıktır.

Siyasal elitler arasındaki uzlaşmazlık ve kaos IMF müzakerelerini de sekteye uğrattı. IMF ile müzakerelerde Lübnan heyeti mali danışmanı Henry Shaul istifa ettiğini açıkladı. “*Ekonomik krize karşı reformları hayata geçirme veya Merkez Bankası dahil bankacılık sektörünü yeniden yapılandırmaya ilişkin ciddi bir iradenin olmadığını anladım*” diyen Shaul, Twitter hesabından yaptığı paylaşımında Lübnanlı siyasilerin, bankacılık ve finans sektörü yetkililerinin gerçek rakamları gizlediklerini, Lübnan'daki siyasi grupların, çözüm karşısı tutumlarını ve mevcut hükümetin kendi politikasını izlemesini engellemeye yönelik ısrarlarını sürdürdüğünü de ifade etti.¹⁰ Shaul'ün açıklamalarını müteakip müzakere ekibinin üst düzey üyesi olan Maliye Bakanlığı Genel Müdürü Alain Biffany'nin de “*çöküşe ortak olmayı veya tanıklık etmeyi reddederek istifa ediyorum. Artık sabretmenin faydası yok*” ifadeleri ile görevden ayrılması¹¹ hükümetin

IMF'den borçlanarak ekonomiyi kurtarma girişiminin gerçekleşmeyeceği yönündeki yaygın kanaati güçlendirdi.

Göstericilerin *“Bizi Korona değil açlık öldürecek”* şeklinde özetlenebilecek sloganları ile en temel taleplerinin siyasal yozlaşmanın ivedilikle çözülmesi ve ekonomik krize acil bir çözüm bulunması olduğu göz önüne alındığında öfkeli halk kitlelerinin sokaklardan çekilmeyişinin bir sebep değil yozlaşmış ve işlemeyen bir sisteme karşı çıkışın doğurduğu sonuç olduğu son derece açıktır.

Su ve elektrik kesintilerine eklenen et ve hayvansal gıdalar başta olmak üzere temel tüketim mallarındaki fiyat artışları nedeniyle ülkedeki birçok küçük ve orta çaplı işletme dükkanlarını kapatırken halkın da gıda maddelerine ulaşımı giderek zorlaşıyor. Geçtiğimiz hafta Kasaplar ve Canlı Hayvan Tüccarları Sendikası bir açıklama yaparak Lübnan lirasının dolar karşısında kaybettiği olağanüstü değer karşısında artık et ithal edemediklerini ve hükümet sübvansiyonlarla destek olmadığı takdirde kepenk indirmekten başka çareleri kalmadığını açıklamış bunun üzerine Lübnan ordusu ekonomik krizin orduyu da zorladığını ve finansal kesintilere gidilmesi gerekliliği nedeniyle askerlere verilen yemeklerde et kullanılmayacağını bildirmişti.¹² Son olarak ekmek zammına ilişkin haberler protestoların artmasına neden oldu. Ekonomi ve Ticaret Bakanı Raul Name, son Bakanlar Kurulu toplantısında

1.500 lira olan 900 gramlık ekmeğin fiyatının 2.000 liraya çıkarılacağını açıkladı. Ekmeğe yapılan %33'lük zam açıklamasından hemen sonra başta Başkent Beyrut ve Sayda olmak üzere ülkenin çeşitli şehirlerinde göstericiler ana yolları trafiğe kapattı.¹³ Uzmanlar yaşanan ekonomik krizin ağırlığına dikkat çekerek, gerçekçi önlemler alınmadığını ve açıklıkla mücadele eden halkın şiddet sarmalına terkedildiğini ifade ediyor. Lübnanlı ekonomist Elie Yachoui “*yeni hükümet, göreve doğru yollarla başlamadı, borç olmayacak şekilde yabancı parayla sermaye pompalamak, idari harcamaları azaltmak, bütçeleri açık vermeden onaylamak, kamu borcu için politikalar belirlemek*” gibi seçenekler değerlendirilmeliydi diyerek siyasal iktidarın reel politikalar izlemesi gerektiğine vurgu yaptı.¹⁴ Gerek söz konusu istifalar gerekse MB ile hükümet arasındaki anlaşmazlık¹⁵ göz önünde bulundurulduğunda Lübnan'ın mevcut “ekonomiyi kurtarma planı”yla krizin üstesinden gelebilmesi yakın vadede müm-

kün görünmemektedir.¹⁶ Özetle Lübnan'ın ekonomik krizi ötelemekten ziyade reel anlamda yenebilmesi için başta Aun-Hizbullah iktidarı olmak üzere siyasal elitin ivedilikle sorumluluk alması, uzlaşmacı ve gerçekçi bir politika izlemeye başlaması ve tüm bu süreci şeffaflıkla yönetmesi gerekmektedir.

Sezar yasası özellikle Suriye'nin yeniden imarında rol alabilmek için rejim ile yeniden ilişki kurmaya çalışan Arap dünyasına Suriye'de çözüm için siyasal safların netleşmesi gerektiği mesajını veriyor. Yasanın esas hedeflerinden biri olan Hizbullah ise Lübnan'ı Sezar karşısında en kırılgan ülke konumuna getiriyor.

Sezar'ın Hakkı Sezar'a, Peki Ya Lübnan?

ABD'nin "Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası", 2020 Mali Yılı Milli savunma Yetkilendirme Yasası içine yerleştirilerek 20 Aralık 2019 tarihinde ABD Başkanı Donald Trump tarafından imzalandı ve 17 Haziran 2020 tarihinde yürürlüğe girdi. Yasa kısaca; Suriye hükümetine, bu hükümete destek veren İranlı veya Rus kişi ya da şirketlere finansal, teknolojik destek ve veya malzeme yardımı yapan kişi, şirket ve devletlere yaptırım uygulanmasını öngörüyor. Esad rejimine başından beri destek olan Hizbullah nedeniyle Sezar yasası Lübnan'ı da yakından ilgilendiriyor. Yasa temelde Esad rejimi tarafından sivillere yönelik işlenen suçların durdurulması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, biyolojik ve kimyasal silah kullanımının durdurulması savaş suçlarına ilişkin soruşturma başlatılması ve zorla yerinden edilen göçmenlerin ülkelerine güvenli bir şekilde geri dönmesini hedefliyor.¹⁷

ABD'nin tek taraflı olarak uygulayacağı bu yasa kapsamında Suriye'de doğrudan Esad rejimi adına veya Rusya ve İran adına savaşan yabancı kişiler veya onlara hizmet sağlayan yabancı şirketler yaptırımla karşı karşıya kalabilir. Bu kişi ya da şirketlere finansal ya da teknolojik destek sağlayan, malzeme yardımı yapan veya herhangi bir önemli işlem yapan taraflar da yaptırıma tabi tutulabilir. Söz konusu yaptırımlar çerçevesinde ilgili kişi, kuruluş ya da örgütlerin ABD'deki mal varlığı dondurulabilir ve bu kişiler ABD'ye girmekten men edilebilirler.¹⁸ Rusya ve İran başta olmak üzere Esad rejimini savaşın başlangıcından beri ayakta tutan dış aktörleri etkisiz kılmaya çalışan yasa elbette tüm bölgeyi derinden etkileyecek. Yasa özellikle Suriye'nin yeniden imarında rol alabilmek için rejim ile yeniden ilişki kurmaya çalışan Arap dünyasına Suriye'de çözüm için siyasal safların netleşmesi gerektiği mesajını veriyor. Yasanın esas hedeflerinden biri

olan Hizbullah ise Lübnan'ı Sezar karşısında en kırılgan ülke konumuna getiriyor. Sezar yasasının Hizbullah ve Lübnan'ın içinde bulunduğu mevcut koşullar nedeniyle Lübnan'ı dört önemli noktada etkileyeceği ifade edilebilir.

İlk olarak Suriye-Lübnan sınır ötesi ticaretinde kaçakçılığın nasıl kontrol altına alınacağı meselesi ön plana çıkıyor. 2019'un ilk yarısında Lübnan toplam ihracatının değeri 1,73 milyar dolarken Suriye, 115 milyon dolar ile bu tutarın %7'sinden daha az bir paya sahip olmuş ve Lübnan'ın ihracat yaptığı ilk on ülke arasında dahi yer almamıştı.¹⁹ Resmi rakamlar teoride Suriye'yi önemsizleştirmekle birlikte gerçekte iki ülke arasındaki gayri resmi ticaretin çok daha büyük boyutlarda olduğu biliniyor. Dünya Bankası rakamlarına göre yılda 4,5 milyar dolar değerinde olan kaçakçılığın ivedilikle kontrol altına alınması gerekiyor.²⁰ İki ülke sınırında yaklaşık 120 yasadışı geçiş noktası var ve ABD, bu geçiş noktalarından sağlanan yasadışı gelirin Hizbullah'a gittiğini düşünüyor. Sınırdaki yakıt, temel gıda ve tüketim maddelerinin yanı sıra silah kaçakçılığı da yapılıyor. Nitekim geçtiğimiz haftalarda ABD Büyükelçisi Dorothy Shea "*devlet içinde devlet*" şeklinde nitelendirdiği Hizbullah'tan endişe duyduklarını ifade etmiş ve ülkedeki mevcut krizden örgütü sorumlu tutarak, "*milyarlarca dolar, hükümetin hazinesi yerine Hizbullah'ın devletçliğine gitti*" demişti. Hatta bu açıklama üzerine bir Lübnan mahkemesinden Büyükelçinin yerel basın ile yapacağı görüşmelere yayın yasağı dahi getirilmişti.²¹ Ancak kısa sürede mahkeme kararına ilişkin siyasi yetkililer devreye girdi ve kararı alan hakimın istifa ettiği açıklamasıyla konu kapandı. En-Neşre sitesinde yer alan habere göre, ABD'nin Beyrut Büyükelçisi Dorothy Shea için röportaj yasağı getiren yargıç Muhammed Mezeh, ifade için mahkemeye çağırıldıktan sonra, istifasını Lübnan Yüksek Yargı Konseyi'ne sundu.²² Bu olay Lübnan'ın siyasal bölünmüşlüğü ve Sezar yasası ile netleşme durumunda bırakılan

tarafı arasında seçim yapmakta yaşadığı zorluğu göstermesi açısından oldukça önemli. Yayın yasağı kararı bize Lübnan'da Hizbullah'ın elindeki politik ve silahlı gücü kullanarak ABD karşıtı kampta yer almaktan kolaylıkla vazgeçmeyeceğini gösterirken aynı zamanda siyasal iktidarın bölgesine kaotik ve kırılğan bir dönemde Lübnan'ı tamamen ABD'den koparmak istemediği de açıkça görülüyor.

Suriye-Lübnan sınırında kontrolün ordu tarafından sağlanmasının gerekliliği uzun dönemdir tartışılan bir konu ancak ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizden ordu da ciddi darbe almış durumda. Mezhepsel bağların ön planda olduğu orduda güçlü ve bütünlük arz eden bir yapıdan bahsetmek mümkün değil. Öte yandan Lübnan ordusuna sağlanacak destek için başta Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülke ile yapılan anlaşmaların gereğinin uzun süredir yerine getirilmiyor oluşu da orduyu zayıflatmaya devam ediyor. Hizbullah ise Suriye'de ciddi kan kaybı yaşamakla birlikte Lübnan'da artırdığı siyasi gücüne ek olarak finansal ve silah gücü açısından da Lübnan ordusundan daha avantajlı bir konumda. Ordunun zayıflığı karşısında İsrail gibi daimî bir sınır düşmanının varlığı da Hizbullah'ın elini güçlendiriyor. 2006 İsrail Savaşı Lübnanlıların hafızasında Hizbullah lehine halen hatırı sayılır bir öneme sahip. Tüm bunlar birlikte ele alındığında Sezar çerçevesinde sınır güvenliğinin sağlanması ve Hizbullah'ın Suriye'deki etkisini kırarak güçlü bir politika izlenmesi yakın vadede Lübnan için oldukça zor görünüyor.

Bu bağlamda Sezar yaptırımlarının iki ülke arasındaki ticareti yer altına iterek kaçakçılığın çok daha ciddi boyutlara ulaşmasına yol açabileceği ve Lübnan'ın ekonomik olarak daha da yıpranabileceğini ihtimaller arasında. Suriyeli iş adamlarına ait yüklü miktarlarda dövizin Lübnan bankalarında olduğu biliniyor. Yasa ile Suriye ciddi kayıplar yaşarken bu durumun Lübnan

için de ağır sonuçları oldu. Yasanın imzalanmasını müteakip Lübnan döviz rezervi daraldı. 1 ABD doları 7.000 Lübnan lirasını geçti ve MB dolar arzı sağlayamaz hale geldi.

İkinci olarak bölge ülkeleri ve Rusya ile ilişkiler de muhatapların yasaya verecekleri cevaplar çerçevesinde Lübnan'ı etkileyecek. Rusya hem Lübnan ile hem de diğer bölge ülkeleri ile son yıllarda silahlanma, ekonomik ilişkiler ve Akdeniz enerji mücadelesi başta olmak üzere çeşitli alanlarda giderek yakınlaşan ilişkiler kuruyor. Suudi Arabistan'dan yeterli desteği alamayan Lübnan'ın yakınlaştığı Rusya ile kuracağı yeni ilişkilerin ambargo engeline takılması ülkeyi ekonomi ve güvenlik alanlarında ciddi bir tehdit ile karşı karşıya bırakıyor. Dolayısıyla Lübnan IMF'den destek alabilmek, ekonomik krizi çözebilmek için Rusya'dan uzaklaşmak ve ABD'nin bölgesel politikalarına uyumlu bir yol haritası takip etmek durumunda. Cumhurbaşkanı Aun, ÖYH lideri Cebran Basil ve Emel lideri Nebih Berri her ne kadar daha ılımlı bir siyaset izlemeye çalışıyor gibi görünseler de başta Hizbullah olmak üzere Esad rejimini açıkça destekleyen siyasi gruplarda ülke siyasetinde varlığını sürdürüyor. Siyasal iktidarının Aun-Hizbullah ortaklığının elinde olduğu düşünüldüğünde Rusya'dan uzaklaşıp ABD'ye yaklaşmak içeride ciddi bir Hizbullah direnci ile karşılaşılıyor.

Sezar Yasasına ilişkin üçüncü bir mesele tüm Arap dünyasında olduğu gibi Lübnan'da da bazı çıkar gruplarının Suriye'nin yeniden imarı projelerine ciddi anlamda bel bağlamış olmaları. Lübnanlı iş adamlarının yeniden imar planına katılma hevesleri Sezar çerçevesinde yaptırımlara maruz kalmalarına neden olabilir ve Lübnanlı iş adamları ülke parasının dolar karşısında sürekli değer kaybetmesi nedeniyle yaptırımlar karşısında oldukça kırılğan bir durumdadır. Son olarak Sezar yasası zorla yerinden edilmiş göçmenlerin eve dönmelerini sağlamayı da hedefliyor. Lübnan

yaklaşık 1,5 milyon Suriyeli mültecinin ağır yükü uzun süredir taşıyamıyor. Mültecilerin ülkelerine geri dönmeleri Lübnan'ın halihazırda bir süredir gerçekleştirmeye çalıştığı bir proje. Ancak Lübnan'da bulunan Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmesi bir yılı aşkın zamandır Rusya-Hizbullah kontrolünde sağlanıyor. Mülteciler konusundaki Hizbullah-Rusya ortaklığı, Sezar yasasının mültecilere ilişkin muğlak kararı netleşmediği müddetçe yine Lübnan için sorunlu alanlardan biri olarak görülüyor.

Özetle Sezar yasasının öngördüğü yaptırımlar Hizbullah nedeniyle Lübnan'ı Suriye'den sonra yasadan en çok etkilenen ülke konumuna getiriyor. Lübnan'ın içinde bulunduğu ekonomik kriz ortamı ve siyasal kaos ise ülkeyi çok daha kırılgan hale getiriyor. Lübnan ekonomik kurtuluşunu IMF'den alacağı 10 milyar dolara bağlamış durumda. Ancak Hizbullah'ın terör faaliyetleri kontrol altına alınmadığı müddetçe IMF'nin ülkeye destekte bulunup bulunmayacağının netlik kazanması pek mümkün değil. Öte yandan böylesine zorlu bir dönemden geçen Lübnan'ın Hizbullah'ı Suriye'de etkisiz kılacak bir siyaset izleyebilmesi de oldukça zor görünüyor.

Sonuç

Lübnan oldukça zorlu günlerden geçiyor. Ekonomik kriz, siyasi yozlaşma ve kaos, elektrik, su kesintisi ve çöplerin toplanmaması gibi temel alt yapı problemleri, sağlık ve eğitim sektöründeki temel aksaklıklar, mülteciler ve son olarak da Hizbullah'ın silahsızlandırılması olmak üzere beş temel problemin altında giderek ezilen Lübnan halkı sekiz ayı aşkın süredir protestolarına devam ediyor. Dünya genelinde etkili olan Covid-19 ve ABD'nin Sezar Yasası'na dair endişeler bu beş temel meselenin yükünü daha da artırıyor.

Diyab başbakanlığındaki atanmış teknokrat hükümeti göreve başladığından bugüne dek gerçekçi, ciddi bir irade sergileyerek öfkeli kalabalıkları yatıştırmayı henüz başaramadı. Siyasal iktidar IMF'den alınması planlanan borçla ekonomik krizi atlarmaya çalışıyor. Ancak uzmanlar IMF'den borç alınsa dahi bunun Lübnan için sadece bir erteleme olacağı ve temel problemlere çözüm getirmeyeceği kanısındalar.

Ülkede siyasiler arasındaki uzlaşmazlık arttıkça halk ile siyasiler arasındaki gerginlik de tırmanıyor. Ülke nüfusunun yarısı yoksulluk sınırının altında yaşam mücadelesi veriyor. Durum bu kadar kötüyken siyasal iradenin şeffaf, gerçekçi politikalar yürütememesi buna mukabil sistemin yozlaşmışlığı ve siyasal yolsuzluklara ilişkin haberlerin sürekli gündeme gelişi kitleleri şiddet sarmalına doğru itiyor. Suriye düğümü çözülemedikçe bu ülke ile yakın siyasi ve ekonomik ilişkileri olan Lübnan'da kriz aşılamayacak gibi gözüküyor.

Lübnan'ın içinde bulunduğu kaotik ortamdan çıkabilmesi için öncelikle Sedir, IMF, Arap Birliği veya adı her ne olursa olsun borç için başvuracağı makamlara gerçekçi ve Lübnanlıların problemlerini çözmeye odaklı şeffaf projeler sunması gerekiyor. Bu projeleri sunabilmek ve akabinde yürütebilmek için ise siyasal uzlaşmayı ivedilikle sağlaması icap ediyor. Bugün Lübnan'da temel altyapı, eğitim ve sağlık sektöründeki problemleri aşabilecek daha da önemlisi halkın ekmek ve su gibi en temel ihtiyaçlara ulaşmasını sağlayacak acil bir eylem planına her zamankinden daha çok ihtiyaç var. Ancak siyasal iktidar kalıcı ve yapıcı çözümler yerine her zamanki gibi problemleri erteleyen geçici önlemler almaktan vazgeçmiyor. Bir başka ifade ile Lübnan için yakın gelecek pek de aydınlık görünmüyor.

Dipnotlar

- ¹ Coronavirus COVID-19 Lebanon Cases; <https://www.moph.gov.lb/maps/covid19.php>, (E.T. 27.06.2020)
- ² Lübnan Başbakanı Diyab: Dünyanın en borçlu ülkesi olma yolundayız; CNN, 07.03.2020. Poverty set to deepen with Lebanon's economic crisis, AlJazeera, Jan 28,2020.
- ³ UPDATE 2-Lebanon vows total economic overhaul by year-end amid debt talk kick off, Reuters, March 27,2020.
- ⁴ IMF projects Lebanon's economy will shrink 12% in 2020, ABC News, April 14,2020.
- ⁵ Lebanon signs request for IMF assistance, Al Arabiya, June 1, 2020.
- ⁶ Calm restored after Tripoli clashes, over 80 injured, Daily Star Lebanon, June 14, 2020.
- ⁷ Konu hakkında kısa bilgi için bkz: Dışi Parıltılı İçi Yaralı Lübnan, Siyah-Beyaz Belgesel,no: 7, <https://www.youtube.com>, (E.T.25.06.2020)
- ⁸ Lebanon's Aoun sees 'civil war' climate as critics boycott meeting, Reuters, June 25, 2020.
- ⁹ Cumhurbaşkanı Mişel Aun'un yaptığı konuşmanın tam metni için bkz: Address by His Excellency the President of the Lebanese Republic General Michel Aoun at the inclusive national meeting Baabda, June 25, 2020, <https://www.presidency.gov.lb>, (E.T. 26.07.2020)
- ¹⁰ Lübnan'ın IMF ile müzakerelerdeki mali danışmanı istifa etti, AA, 19.06.2020.
- ¹¹ Second Lebanese IMF negotiator quits ministry post, Middle East Monitor, June 29,2020.
- ¹² No more meat at meals as military feels the pinch, Daily Star Lebanon, June 30,2020.
- ¹³ Lebanese government raises subsidised bread prices as currency tumbles, Reuters, June 30,2020.
- ¹⁴ Lübnan ekonomisinin çöküşü gıda ve yakıt krizini doğuruyor, Şarkul Avsat, 28.06.2020.
- ¹⁵ Lebanon banks reject rescue plan as government asks IMF for help, Reuters, May 1, 2020.
- ¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: Lauren Lewis; Lebanon's economic rescue plan only buys 'a few more years before we run into the next crisis', Middle East Monitor, June 1,2020.
- ¹⁷ Dana Stroul and Katherine Bauer; The Caesar Act Comes Into Force (Part 1): Increasing the Assad Regime's Isolation, The Washington Institute for Near East, PolicyWatch 3329, June 11,2020.
- ¹⁸ Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası nelere yol açacak?, TRT, 17.06.2020
- ¹⁹ Timour Azhari; US Caesar Act could bleed Lebanon for years to come, Al Jazeera, June 19, 2020.
- ²⁰ How will America's Caesar Act impact Lebanon?, Al Monitor, Dec. 24, 2019.
- ²¹ Lebanese judge bans media from interviewing U.S. ambassador after anti-Hezbollah comments, The Washington Post, June 28, 2020.
- ²² Lebanese judge who issued media ban against US ambassador resigns, Middle East Eye, June 30, 2020.

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (850) 888 15 20
📠 +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📺 📺 📺 📺
orsamorgtr